

ANMELDELSE

RUNAMO - SKRIFTEN DER KOM OG GIK

Rud Kjemis: Runamo. Skriften der kom og gik. ISBN 87-90814-42-8,
168 sider, indbunden.

Udgivet af forlagene Hikuin og Wormianum i fællesskab. Pris 190 kr.

Allerede Saxo omtaler fra Blekinge en klippe, som er oversået med sære skrifttegn. De skulle berette om en sagnkonge, Harald Hildetand, som placeres i 700-tallet. Ifølge Saxo udsendte Valdemar den Store nogle folk for at undersøge sagen, men de kunne ikke få mening i tegnene. På den tid (omkring 1170) var runealfabetet endnu i brug, og ekspeditionen har uden tvivl omfattet runekyndige folk.

Saxos danmarkshistorie blev trykt i 1500-tallet, og næste forsøg på at løse mysteriet fandt sted i 1627, og nu begynder navnet Runamo at optræde i kilderne. Flere forsøg gennemføres i de følgende århundreder, men uden held.

I 1832 nedsatte det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab en kommission, som skulle løse gåden om Runamo. Kommissionen bestod af runologen Finn Magnusen, historikeren Christian Molbech, tegneren Christian Christensen samt geologen Johan Georg Forchhammer. Der var tale om et af de første tværfaglige projekter i Danmark. Magnusen var som runekyndig den centrale person, men meget afhængig af Forchhammer, der var Danmarks førende geolog. Han skulle afgøre, om der var tale om naturlige revner eller menneskeskabte figurer.

I sommeren 1833 rejste kommissionens medlemmer til Blekinge. Forchhammer mente, at der både var naturlige revner og indhugne tegn i klippen, og med kridt markerede han de menneskegjorte tegn. Dernæst aftegnede Christensen de figurer, som Forchhammer havde markeret, og til slut med meget fin streg de øvrige revner. Magnusen konkluderede, at der var tale om både kendte og ukendte runer, og kommissionen afgav sin beretning i december måned samme år.

Tilbage i København tog Magnusen fat på at tyde de mærkelige tegn, og efter 10 måneder, den 22. maj 1834, lykkedes det endelig. Han fik den idé, at indskriften skulle læses bagfra. I 1834 udkom en foreløbig meddelelse om tydningen, og i 1841 udkom Magnusens bog om Runamo og runerne, et værk på 743 sider. Alene selve tolkningen af urrunerne ved Runamo fylder 341 sider.

Men allerede inden afhandlingen udkom, havde flere svenskere argumenteret for, at revnerne i klippen alle var naturlige. J.J.A. Worsaae, en lovende ung arkæolog på blot 22 år, besøgte i 1842 Runamo, hvor han med det samme blev klar over, at ind-

skriften var et naturspil. Han fik foretræde for Christian VIII, der bevilgede midler til en ny undersøgelse. I 1844 besøgte Worsaae atter Runamo, og allerede samme år publicerede han et lille skrift om sin undersøgelse. Han argumenterede klart og overbevisende for, at alle revnerne i klippen er naturlige. I løbet af kort tid var stort set alle overbeviste om, at Worsaae havde ret. Worsaae fik atter foretræde for Kongen, der ligeledes blev overbevist om, at der ingen runer findes ved Runamo. Han syntes, at 'Det er tilvisse en aldeles mageløs historie'.

Ifølge Worsaae var Forchhammer den mest skyldige, fordi det var ham, der med bestemthed havde udpeget de såkaldt kunstigt indhuggede tegn. Både Forchhammer og Magnusen forsøgte at tage til genmæle. Forchhammer hævdede, at det ikke var hans skyld, at Magnusen havde opfattet figurerne som runer, selvom han tidligere havde skrevet i et brev, at han var overbevist om, at der var tale om runer.

Sagen fik øjensynligt ingen konsekvenser for Forchhammer, der snoede sig behændigt og fortsatte sin karriere, selvom det egentlig var hans vurdering, der lå til grund for det hele. Han blev blandt andet medlem af Lejre-komitéen, der skulle undersøge skaldyngerne ved de danske kyster. Også her viste Worsaae sin skarpsindighed, idet han erkendte, at der var tale om møddinger. Forchhammer var blevet mere forsigtig. Den flittige og lærde, men også fantasifulde Magnusen følte sig meget hårdt ramt af sagen og døde skuffet nogle år senere.

Per Kirkebys afbildning af Runamo-klippen på Geologisk Museum

Per Kirkeby i 2004 udsmykkede den ene trapperotunde på Geologisk Museum, valgte han i øvrigt at medtage en afbildning af Runamo-klippen, som et minde om Forchhammers andel i Runamo gåden. Kirkeby forklarede: 'Hvis man ikke har besluttet sig for det, så ser man bare nogle sprækker. Det er et godt eksempel på det og en advarsel om, hvor forsigtig man egentlig skal være'.

Runamo-gåden er blevet kaldt den længst varende gåde i nordisk arkæologi. Bogen fortæller om løsningen på en spændende, fascinerende og velskrevet måde, og den er rigt illustreret. Løsningen af gåden bliver sat ind i en historisk ramme, og vi hører om mange af de følger, som sagen fik. Selv om bogen mest handler om arkæologi, er der også redegjort udførligt for Forchhammers indsats. Derfor er bogen i høj grad aktuell for geologer med historisk interesse.

Ole Bennike